

**Skema til
PRAKTIKSTEDSBESKRIVELSE**

jf. NY Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor som pædagog.
Med virkning fra 1. august 2007

<p>Beskrivelse af praktikstedet:</p> <p>Institutionens navn: Adresse: Postnr. og By: Tlf.nr.: Institutionens E-mail: Hjemmeside adr.: Institutionsleder: Kommunal: Privat: Regional:</p>	<p>Hjørnestenen Kirkens Korshærs Institutions tilbud Søren Møllers Gade 5 B 8900 Randers 86 41 24 33 hjørnestenen@randers.dk</p> <p>Solveig Steen Schultz</p> <p>Selvejende institution. Kirkens Korshær har driftoverenskomst med Randers kommune.</p>
<p>Institutionstype/ foranstaltning</p> <p>Antal børn / unge / voksne Aldersgruppe Antal stuer / afdelinger Åbningstid</p>	<p>Forsorgshjem - Botilbud til mennesker med sociale problemer, hvor borgeren kan få midlertidigt ophold, og hvor der er personaledekning hele døgnet.</p> <p>Aldersgruppen er 18 og op ad. Vi har plads til 18 borgere fordelt på flere etager.</p> <p>Åbningstiden er kl. 07.30 – 23.00 Men kan også kontaktes udenfor åbningstiden.</p>
<p>Ansatte (pædagogiske faggrupper, andre faggrupper)</p>	<p>Pædagoger Socialrådgiver Sygeplejerske Social- og Sundhedsassistenter</p>
<p>Praktikvejlederens kvalifikationer:</p>	<p>Pædagogisk grunduddannelse: ☒</p> <p>Praktikvejlederuddannelse ☒</p> <p>PD modul i praktikvejledning: ☐</p> <p>Diplomuddannelse ☐</p>

<p>Kontaktperson(er) for praktikuddannelsen</p>	<p>Andet/ andre uddannelser: ☐</p> <p>Navne: Ziggy Pasternack Heilsberger ziggy.heilsberger@randers.dk</p>
<p>Formål jf. lovgrundlag.</p>	<p>Botilbud efter § 110 Serviceloven</p> <p>Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidig ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.</p> <p>Stk. 2 Optagelsen i boformer efter stk. 1 kan ske ved egen henvendelse eller ved henvisning fra offentlige myndigheder.</p> <p>Stk. 3 Lederen træffer afgørelse om optagelse.</p>
<p>333Karakteristik af brugergruppen: Beskrivelse af den / de aktuelle børne- / brugergruppe.</p>	<p>Beboerne har ikke egen bolig. Eller kan ikke opholde sig der. Udover det, er beboerne ofte præget af misbrug og psykiske problemer. Har ofte mistet tilknytning til arbejdsmarkedet.</p>
<p>Arbejdsmetoder: Beskrivelse af institutionens foretrukne pædagogiske metoder og begrundelser herfor</p>	<p>Kirkens Korshærs Institutionstilbud Pædagogik/metode: Institutionstilbuddet arbejder ud fra en individuel tilpasset pædagogik. Udgangspunktet for arbejdet vil altid være en anerkendende og værdsættende dialog. Tilbuddets meget differentierede målgruppe gør, at der anvendes flere pædagogiske metoder eks.: Jeg støttende og anerkendende pædagogik. Vores pædagogiske arbejde baseres på kontinuerlig vidensindsamling og individuelt aftalte mål. Gennem samarbejde med</p>

	<p>beboeren arbejdes der på at beskrive såvel ressourcer som begrænsninger. Formålet med indsatsen er:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. at forebygge, at problemerne for den enkelte forværres 2. at forbedre den enkeltes sociale- og personlige funktionsniveau 3. at give bedre livsudfoldelse 4. at der gives en helhedsorienteret indsats. <p>Som arbejdsredskab udarbejdes udredning og opholdsplan.</p>
<p>Tværfprofessionelt samarbejde: Faggrupper som institutionen samarbejder med.</p>	<p>Misbrugscentre, socialforvaltning, sundhedscenter, læger, hospitaler, kommunens bostøtte team, hjemmeplejen samt kommunens visitator til boliger for borgere med specielle behov samt andre § 110 tilbud.</p>
<p>Arbejdsforhold Forventes den studerende at arbejde alene? Ved bekræftelse: hvor meget og hvordan?</p>	<p>Nej. Der er altid mindst 2 på vagt af gangen. Vagterne er fordelt på hele døgnet alle årets dage.</p> <p>Arbejdstider: Dagvagt: 08-15.30 Døgnvagt: 15.00-23.00, RV = sovende rådighedsvagt 23.00-07.00, 07-15.30 Forvagt: 15.00-23.30, RV 23.30-07.30, 07.30-08.30, Forvagten besvarer evt. henvendelser om natten.</p> <p>Der forventes en indkøringsperiode på ca. 3-4 uger, hvor man er 3. person.</p>
<p>Øvrige oplysninger</p>	<p>Udfyldes af institutionen</p>

Uddannelsesplan

Praktikperiode 2 På 3. semester	
Uddannelsesmål	<p>Periodens faglige kompetencemål jf. bilag 7:</p> <p><i>Målet for 2. praktikperiode er, at den studerende kan</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) indgå i og bidrage til tilrettelæggelsen og organiseringen af det daglige pædagogiske arbejde, b) deltage i udviklings- og forandringsprocesser, c) planlægge, gennemføre, dokumentere og evaluere pædagogiske processer, d) dokumentere og formidle pædagogisk praksis og e) begrunde og forholde sig etisk og kritisk reflekterende til egen og praktikstedets praksis. <p>Periodens Centrale Kundskabs- og Færdighedsområder jf. bilag 7 (se også under praktikperiode 1)</p> <p><i>2. praktikperiode: Den pædagogiske institution</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) Pædagogisk praksis som samfundsmæssig institution og offentligt anliggende. b) Institutionel omsorg, opdragelse og udvikling. c) Institutionaliserings betydning for brugere og udøvere af pædagogisk praksis i lyset af de kulturelle og samfundsmæssige vilkår. d) Praktikstedets organisation, kultur og ledelse. e) Internt og eksternt samarbejde. f) Magt og etik i den institutionelle ramme.
Institutionen som praktiksted: Er der særlige forventninger	Der forventes en psykisk robust person.

<p>til den studerendes forudsætninger?</p> <p>Er der særlige arrangementer og aktiviteter som den studerende skal deltage i?</p> <p>Andet:</p> <p>Den studerendes arbejdsplan:</p>	<p>Gerne generel indføring i misbrugsproblematikker og psykiatri.</p> <p>Det forventes at den studerende deltager i personale- og teammøder. Disse ligger på hver anden tirsdag fra kl. 09.30 -17.00</p> <p>Arbejdstider: Dagvagt: 08.00-15.30 Døgnvagt: 15.00-23.00, sove 23.00-07.00, 07.00-15.30 Forvagt: 15.00-23.30, sove 23.30-07.30, 07.30-08.30. Forvagten besvarer evt. henvendelser om natten.</p> <p>Arbejdstider aftales ved forbesøg. Arbejdsplan skal være bekendt 4 uger frem. Arbejdstid kan falde både dag, aften og nat, alle ugens dage. Man arbejder hver 3. weekend.</p>
<p>Angivelse af relevant litteratur:</p>	<p>www.kirkenskorshaer.dk www.psyknet.dk www.sundhedsguiden.dk www.revsted.dk/motivationsarbejde.php www.kognitivpraksis.dk 3 P model, Erik Jappe på www.gsinfo.dk Anerkendende relationer, Berit Bae. Etik</p>
<p>Organisering af praktikvejledning Hvordan og hvornår gives der vejledning?</p>	<p>Aftales individuelt. Alle nye gennemgår en grundlæggende introduktion. Vejledning gives efter behov, dog mindst ca. 2 time hver 14. dag. Der udfyldes en praktikplan</p>
<p>Organisering af kontakt til uddannelsesinstitution (herunder en kort beskrivelse af hvordan institutionen forholder sig,</p>	<p>Der forventes 2 besøg i forbindelse med udarbejdelse af studieplan og et midtvejsbesøg på institutionen. Ved bekymring for at praktikken ikke kan gennemføres, kontaktes skolen inden</p>

hvis der er bekymring / problemer i praktikforløbet)	midtvejsbesøget. Dog gerne i løbet af 4-6 uger.
--	---

**Uddannelsesplan for Specialiserings-praktikken
Praktikperiode 3
På 6. semester**

I mindst halvdelen af tiden skal den studerende i den tredje praktikperiode arbejde med et af nedenstående specialiseringsområder: På følgende blanket beskriver institutionen konkrete specialiseringsmuligheder

<p>Specialiseringsområder: Hvilke(n) specialiseringsområde(r) findes i jeres institution</p> <p style="text-align: center;">(Klik på firkanten og sæt x)</p> <p>Børn og unge ☐</p> <p>Mennesker med nedsat funktionsevne ☐</p> <p>Mennesker med sociale problemer ☒</p> <p>Linjefagsområder: Hvilke linjefagsområder er der i særlig grad fokus på i institutionen?: Prioriter med 1,2,3 hvis det er muligt.</p> <p style="text-align: center;">(Klik på firkanten og skriv 1,2 og 3)</p> <p>Sundhed, krop og bevægelse: ☐</p> <p>Udtryk, musik og drama: ☐</p> <p>Værksted, natur og teknik: ☐</p>	
Uddannelsesmål	<p>Periodens faglige kompetencemål jf. bilag 7:</p> <p><i>Målet for 3. praktikperiode er, at den studerende kan</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) beherske den pædagogiske praksis og bidrage til udvikling og fornyelse af den pædagogiske profession, b) yde en målrettet indsats i forhold til en valgt målgruppes behov,

- c) redegøre for, hvordan teoretisk og praktisk viden om en målgruppe kan kvalificere grundlaget for pædagogisk virksomhed generelt,
- d) skabe viden gennem deltagelse i, analyse af og refleksion over praksis på baggrund af (videnskabs)teoretiske forudsætninger og metodiske færdigheder og
- e) redegøre for egen professionsidentitet og forholde sig til professionens handlegrundlag og udvikling.

Periodens faglige kompetencemål jf. bilag 8:

Målet er, at den færdiguddannede kan

- a) anvende viden og indsigt i det specifikke arbejde med brugergruppen,
- b) opstille fagligt begrundede pædagogiske mål ud fra en forståelse af brugernes perspektiver og handlemuligheder,
- c) reflektere kritisk over pædagogiske tænkemåder og handlemuligheder ud fra teori, forskning og praksisforståelser inden for det valgte specialiseringsområde og
- d) udmønte professionsforståelse og professionsetik inden for det valgte specialiseringsområde.

Periodens Centrale Kundskabs- og Færdighedsområder

(se også under praktikperiode 1)

3. praktikperiode: Den pædagogiske profession

- a) Professionens arbejdsområder og opgavefelt.
- b) Pædagogiske handleformer og pædagogiske metoder.
- c) Professionens vidensformer, faglige kernebegreber og terminologi, herunder det videnskabelige grundlag og videnskabelige metoder.
- d) Sammenhængen mellem den samfundsmæssige moderniseringsproces og professionens historiske og kulturelle udvikling.

	<p>e) Professionsbevidsthed og -identitet.</p> <p>f) Den pædagogiske professions faglige bidrag til løsning af tværprofessionelle opgaver.</p>
<p>Institutionen som praktiksted:</p> <p>Er der særlige forventninger til den studerendes forudsætninger?</p> <p>Er der særlige arrangementer og aktiviteter som den studerende skal deltage i?</p> <p>Andet:</p> <p>Den studerendes arbejdsplan:</p>	<p>Der forventes en psykisk robust person. Gerne generel indføring i misbrugsproblematikker og psykiatri.</p> <p>Det forventes den studerende deltager i personale- og teammøder. Disse ligger på hver anden tirsdag fra kl. 9.30 -17.00</p> <p>Aftales ved forbesøg. Arbejdsplan skal være bekendt 4 uger frem. Arbejdstid kan falde både dag, aften og nat, alle ugens dage. Man arbejder hver 3. weekend.</p>
<p>Angivelse af relevant litteratur:</p>	<p>www.kirkenskorshaer.dk</p> <p>www.psyknet.dk</p> <p>www.sundhedsguiden.dk</p> <p>www.revsted.dk/motivationsarbejde.php</p> <p>www.kognitivpraksis.dk</p> <p>3 P model, Erik Jappe på www.gsinfo.dk</p> <p>Anerkendende relationer</p>
<p>Organisering af praktikvejledning</p> <p>Hvordan og hvornår gives der vejledning?</p>	<p>Aftales individuelt. Alle nye gennemgår en grundlæggende introduktion. Vejledning gives efter behov, dog mindst ca. 2 time hver 14. dag.</p>
<p>Organisering af kontakt til uddannelsesinstitution</p> <p>(herunder en kort beskrivelse af hvordan</p>	<p>Der forventes 2 besøg i forbindelse med udarbejdelse af studieplan og et midtvejsbesøg på institutionen.</p> <p>Ved bekymring for at praktikken ikke kan</p>

institutionen forholder sig, hvis der er bekymring / problemer i praktikforløbet)	gennemføres, kontaktes skolen inden midtvejsbesøget.
---	--

MENNESKER MED SOCIALE PROBLEMER:	<i>Beskriv hvilke punkter man kan arbejde med i institutionen og hvorledes.</i>
a) Menneske-, lærings- og udviklingssyn i relation til konkrete didaktiske og metodiske overvejelser.	Kirkens Korshærs menneskesyn: Det enkelte menneske er unikt og har værdi i sig selv, uanset livsstil. Udviklingssyn: Psykodynamisk. Det enkelte menneske har grundlæggende potentiale i sig til forandring, så en indsats og samtaler nytter. (Per Revstedt) Hjørnестenen arbejder ud fra den lovmæssig grundlag at kunne rumme alle slags mennesker, såvel borgere med potentiale til udvikling, som borger med brug for et omsorgstilbud.
b) Brugeres livsbetingelser og trivsel i relation til kulturelle, institutionelle og samfundsmæssige vilkår.	Hjemløse/funktionalt hjemløse, som har mistet egen bolig, eller kan ikke være i denne. Nogle borger har svært ved at overskue deres liv pga. diverse personlige omstændigheder så som misbrug, psykiatriske lidelser eller andre sociale problemer.
c) Inklusion og eksklusion.	Beboerne på Hjørnестenen er oftest marginaliseret og ekskluderet af samfundet. Efter eksklusionen af en borger er Hjørnестenen ofte det første sted til inklusionen igen. Hjørnестenenens formål er, i samarbejde med andre sociale myndigheder at hjælpe borgerne til inklusion i det

	omgivende samfund.
d) Omsorg, magt og relationsdannelse.	Hjørnестenen yder omsorg og sørger for at de basale behov kan blive opfyldt. Anerkendende samvær, være til stede og være til rådighed. På Hjørnестenen har vi et klart sæt regler, som kan være medvirkende til, at en beboer bliver bortvist af hensyn til de andre beboere og personalet.
e) Opsøgende arbejde og interventionsformer.	Hjørnестenen har intet opsøgende arbejde. Vi arbejder meget med motivation, relationsarbejde såvel kognitiv som psykodynamisk.
f) Aktiviteter og udfoldelsesmuligheder for brugergruppen.	Der er mulighed for billardspil, badminton, bordtennis, diverse familiespil, kort m.m. Mulighed for småture fx fisketur.
g) Brugerinddragelse og rettigheder.	Beboermøder en gang om måned.
h) Love, konventioner og regler af særlig betydning for brugergruppen.	SEL § 110 Institutionen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.
i) Misbrug og psykiske lidelser.	Beboerne indtager ofte forskellige former for rusmidler. Er ofte skadet af disse, både fysisk og psykisk. Har ofte en ringe tilknytning til arbejdsmarkedet.

	<p>Psykiske lidelser svingende fra personlighedsforstyrrelser, angst, depressioner til skizofreni m.m.</p> <p>Der findes enkelte beboere uden nogen form for misbrug.</p>
--	---

Praktikuddannelse

1. Signalement

Praktikuddannelsen bidrager til uddannelsens målsætning ved at tilvejebringe basis og ramme for professionsbaseret viden, forståelse og færdigheder som grundlag for professionel handling. Praktikuddannelsen og undervisningen på uddannelsesinstitutionen udgør to forskellige, gensidigt supplerende læringsrum, hvor vidensformer i samspil kan kvalificere den studerendes læring og videnskabelse.

Udgangspunktet for den studerendes læring er deltagelse, systematisk erfaringsopsamling og refleksion vedrørende samspillet mellem pædagog, institution og profession. Praktikuddannelsen udgør rammen for den studerendes praktiske øvelser og er felt for den studerendes egen undersøgelse af den pædagogiske profession og professionens brugergrupper. Uddannelsens 3 praktikperioder tilrettelægges med en progression, der gradvist inddrager flere perspektiver på det pædagogiske arbejdes kompleksitet, og som udvider de studerendes opmærksomhedsfelt og overblik i forhold til pædagogisk praksis og profession. 1. praktikperiode rettes primært mod den konkrete pædagogiske relation, hvorefter fokus tillige omfatter institutionelle perspektiver i 2. praktikperiode, for endelig i 3. praktikperiode at placere den pædagogiske opgave i forhold til den samfundsmæssige forandringsproces.

2. Faglige kompetencemål

Målet for 1. praktikperiode er, at den studerende kan

- a) indgå i praktikstedets daglige pædagogiske praksis,
- b) indgå i og udvikle betydende relationer og støtte andres evne til etablering af relationer,
- c) deltage i planlægning, gennemførelse og evaluering af pædagogiske processer,
- d) opsamle og reflektere over erfaringer fra praksis,
- e) begrunde og forholde sig etisk og kritisk reflekterende til egen praksis og
- f) demonstrere personlig indsigt om egne relationsmæssige forudsætninger og sociale færdigheder.

Målet for 2. praktikperiode er, at den studerende kan

- a) indgå i og bidrage til tilrettelæggelsen og organiseringen af det daglige pædagogiske arbejde,
- b) deltage i udviklings- og forandringsprocesser,

- c) planlægge, gennemføre, dokumentere og evaluere pædagogiske processer,
- d) dokumentere og formidle pædagogisk praksis og
- e) begrunde og forholde sig etisk og kritisk reflekterende til egen og praktikstedets praksis.

Målet for 3. praktikperiode er, at den studerende kan

- a) beherske den pædagogiske praksis og bidrage til udvikling og fornyelse af den pædagogiske profession,
- b) yde en målrettet indsats i forhold til en valgt målgruppes behov,
- c) redegøre for, hvordan teoretisk og praktisk viden om en målgruppe kan kvalificere grundlaget for pædagogisk virksomhed generelt,
- d) skabe viden gennem deltagelse i, analyse af og refleksion over praksis på baggrund af (videnskabs)teoretiske forudsætninger og metodiske færdigheder og
- e) redegøre for egen professionsidentitet og forholde sig til professionens handlegrundlag og udvikling.

3. Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Fælles for de tre praktikperioder

- a) Praktikstedets pædagogiske og samfundsmæssige opgave og funktion, mål og pædagogiske praksis.
- b) Kulturelle og samfundsmæssige vilkårs betydning for pædagogisk praksis.
- c) Praktikstedets målgruppe(r) og dennes (disses) behov, livskvalitet, udvikling og læring.
- d) Etik, værdier og menneskesyn.
- e) Deltagelse, systematisk erfaringsopsamling og refleksion med henblik på dokumentation og udvikling af pædagogisk praksis.

1. praktikperiode: Den pædagogiske relation

- a) Samspil og relationer mellem deltagerne i den pædagogiske proces.
- b) Samspilsprocessers betydning for den enkeltes livskvalitet og udvikling, herunder egen indflydelse på og betydning for relationen.
- c) Kommunikation, samspil og konflikter i relationer.
- d) Magt og etik i relationer.

2. praktikperiode: Den pædagogiske institution

- a) Pædagogisk praksis som samfundsmæssig institution og offentligt anliggende.
- b) Institutionel omsorg, opdragelse og udvikling.
- c) Institutionaliseringens betydning for brugere og udøvere af pædagogisk praksis i lyset af de kulturelle og samfundsmæssige vilkår.
- d) Praktikstedets organisation, kultur og ledelse.
- e) Internt og eksternt samarbejde.

f) Magt og etik i den institutionelle ramme.

3. *praktikperiode: Den pædagogiske profession*

- a) Professionens arbejdsområder og opgavefelt.
- b) Pædagogiske handleformer og pædagogiske metoder.
- c) Professionens vidensformer, faglige kernebegreber og terminologi, herunder det videnskabelige grundlag og videnskabelige metoder.
- d) Sammenhængen mellem den samfundsmæssige moderniseringsproces og professionens historiske og kulturelle udvikling.
- e) Professionsbevidsthed og -identitet.
- f) Den pædagogiske professions faglige bidrag til løsning af tværprofessionelle opgaver.

Specialisering

1. Signalement

Specialiseringen bidrager til uddannelsens målsætning ved at kvalificere til tilvejebringelse og anvendelse af viden, teori og metode inden for et specifikt arbejds-, funktions- eller fagområde.

Læring i fagområdet fungerer eksemplarisk, således at opnåede kompetencer inden for det valgte specialiseringsområde kan anvendes i forhold til øvrige målgrupper med andre samfundsmæssige, institutionelle og personlige betingelser. Ved fordybelse i og konkretisering af et specifikt arbejdsområde bidrager specialiseringen til at professionsrette uddannelsens øvrige fag og faglige elementer.

2. Faglige kompetencemål

Målet er, at den færdiguddannede kan

- a) anvende viden og indsigt i det specifikke arbejde med brugergruppen,
- b) opstille fagligt begrundede pædagogiske mål ud fra en forståelse af brugernes perspektiver og handlemuligheder,
- c) reflektere kritisk over pædagogiske tænkemåder og handlemuligheder ud fra teori, forskning og praksisforståelser inden for det valgte specialiseringsområde og
- d) udmønte professionsforståelse og professionsetik inden for det valgte specialiseringsområde.

3. Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Børn og unge

- a) Menneske-, lærings- og udviklingssyn i relation til konkrete didaktiske og metodiske overvejelser.
- b) Børn og unges livsbetingelser og trivsel, herunder omsorgssvigt og mobning, i relation til kulturelle, institutionelle og samfundsmæssige vilkår.
- c) Inklusion og eksklusion.
- d) Omsorg, magt og relationsdannelse.
- e) Børne- og ungekultur, leg og aktiviteter.
- f) Brugerinddragelse og rettigheder, herunder samarbejde med og vejledning af forældre og andre pårørende samt fagpersoner.
- g) Udsatte børn og unge samt børn og unge med særlige behov for pædagogisk støtte og indsats.
- h) Forebyggende arbejde og interventionsformer.

- i) Love, konventioner og regler af særlig betydning for børn, unge og deres pårørende.
- j) Pædagogiske læreplaner og sprogvurderinger i dagtilbud.
- k) Skolestart og fritidsordning. Overgang fra daginstitution til skole.

Mennesker med nedsat funktionsevne

- a) Menneske-, lærings- og udviklingssyn i relation til konkrete didaktiske og metodiske overvejelser.
- b) Brugerens livsbetingelser og trivsel i relation til kulturelle, institutionelle og samfundsmæssige vilkår.
- c) Funktionsnedsættelse og livsmuligheder.
- d) Inklusion og eksklusion.
- e) Omsorg, magt og relationsdannelse.
- f) Samarbejde med brugere, pårørende og professionelle.
- g) Aktiviteter og udfoldelsesmuligheder for brugergruppen.
- h) Brugerinddragelse og rettigheder.
- i) Love, konventioner og regler af særlig betydning for brugergruppen, herunder centrale handicappolitiske målsætninger.
- j) Kompensationsmuligheder.
- k) Kommunikative processer og alternative kommunikationsformer.

Mennesker med sociale problemer

- a) Menneske-, lærings- og udviklingssyn i relation til konkrete didaktiske og metodiske overvejelser.
- b) Brugerens livsbetingelser og trivsel i relation til kulturelle, institutionelle og samfundsmæssige vilkår.
- c) Inklusion og eksklusion.
- d) Omsorg, magt og relationsdannelse.
- e) Opsøgende arbejde og interventionsformer.
- f) Aktiviteter og udfoldelsesmuligheder for brugergruppen.
- g) Brugerinddragelse og rettigheder.
- h) Love, konventioner og regler af særlig betydning for brugergruppen.
- i) Misbrug og psykiske lidelser.
- j) Truede familier, sorg og krise.